

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Київський національний
університет будівництва і архітектури

70 років кафедрі

ПРОБЛЕМИ ГЕНЕЗИСУ ЕКОНОМІКИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНО-ІННОВАЦІЙНОГО КАПІТАЛУ

Матеріали доповідей

V Міжнародної науково-практичної конференції

4-5 листопада 2025 року

м. Київ

Київ 2025

УДК 330.101:330.14

Поширення і тиражування без офіційного дозволу Київського національного університету будівництва і архітектури заборонено

Редакційна колегія:

Лич В.М. – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економічної теорії, обліку та оподаткування Київського національного

Згалат-Лозинська Л.О. – доктор економічних наук, професор, професор кафедри економічної теорії, обліку та оподаткування Київського національного університету будівництва і архітектури

Відповідальний за випуск: д.е.н., проф. Згалат-Лозинська Л.О

Рекомендовано до видання оргкомітетом міжнародної науково-практичної конференції, протокол № 2 від 5 грудня 2025 року.

Проблеми генезису економіки інтелектуально-інноваційного капіталу: матеріали доповідей V Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 4-5 листопада 2025 року) / за заг. ред. В. М. Лича, Л.О. Згалат-Лозинської. Київ: КНУБА, 2025. 950 с.

Викладено матеріали доповідей учасників IV Міжнародної науково-практичної конференції «Проблеми генезису економіки інтелектуально-інноваційного капіталу», розглянуто тенденції сучасного становлення економіки інтелектуально-інноваційного капіталу як нового способу виробництва, що визначається прогресом науки й техніки, розвитком високих технологій та наукомістких виробництв, нові підходи до формування систем менеджменту, маркетингу, оподаткування, інноваційної діяльності, раціональне використання яких у поєднанні з іншими еколого-економічними умовами забезпечує досягнення нової якості економічного зростання, що ґрунтується на знаннях.

За точність і зміст матеріалів, достовірність розкриття проблеми відповідальність несуть автори публікацій

© КНУБА, 2025

Ушенко Наталя Валентинівна

д.е.н., професор, Київський столичний університет імені Бориса Грінченка

<https://orcid.org/0000-0002-3158-4497>

Курочка Олександра Миколаївна

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти, спеціальність 051 «Економіка», Київський столичний університет імені Бориса Грінченка

ІНВЕСТИЦІЇ В ЛЮДСЬКИЙ КАПІТАЛ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ

Концепція сталого розвитку як цивілізаційна модель розвитку країн започаткована наприкінці ХХ століття та прийнята на основі схвалення у 1992 році програмного документу «Порядок денний на ХХІ століття» на Конференції ООН, чим і була формалізована. В основі її ідеології ставиться акцент на усвідомленому задоволенні потреб теперішніх поколінь без загрози для задоволення потреб майбутніх поколінь.

У сучасних динамічних умовах соціально-економічного розвитку людський капітал розглядається як основний чинник реалізації концепції сталого розвитку ООН, який повинен бути в центрі уваги як на національному, так і на міжнародному рівні [6].

Капіталізація людського потенціалу, яка відбувається у процесі його використання на ринку праці та передбачає отримання доходу його власником та країною, де це відбувається, підтверджує зростання внутрішньої та зовнішньої конкуренції за людський капітал. Загальновизнано розуміти людський капітал як сукупність знань, навичок, здібностей, здоров'я та мотивації, що накопичені людиною та використовуються для створення товарів і послуг, збільшуючи продуктивність праці та доходи.

На нашу думку, людський капітал формує нову економічну категорію економічних відносин суспільства з людиною як носієм трудових функцій,

знань, економічних інтересів та суспільного відтворення [3].

Превалюючим підходом у теорії людського капіталу є інвестиційний, у контексті якого людський капітал трактується як сукупна вартість інвестицій у людину, спрямованих на формування, накопичення та реалізацію у продуктивній діяльності її знань, здібностей, навичок і вмінь, що забезпечує зростання вартості та отримання доходу [1].

Різноаспектність розгляду людського капіталу обумовлюється виникненням нових концепцій, які в сучасних умовах актуалізувалися через призму поведінкової економіки, соціального капіталу, інтелектуального капіталу, стійкого розвитку, збалансованого розвитку та відповідно змінюють методологію оцінювання продуктивності його використання. Всі ці напрямки тільки посилюють можливості забезпечення сталого розвитку країн на основі відтворення людського капіталу. Тому людський капітал є пріоритетним ресурсом суспільного розвитку, виступає об'єктом інвестування на різних соціальних рівнях, формується під впливом минулого досвіду, створює національний продукт та сукупний попит, здатний до самовідтворення, а головне, є джерелом інноваційного розвитку.

На думку Шелухіна В.А., інвестуванням у людський капітал являються будь-які дії, мета яких посилити якість людського капіталу в цілому чи окремих його компонентів. Ресурси, які використовуються для такого підсилення і є «інвестиціями в людський капітал», це можуть бути гроші, когнітивні, фізичні зусилля тощо [4]. Продовжують цю логіку трактування вчених Рудої М.В., Мазурик М.М., які під інвестиціями в людський капітал розуміють довгострокові вкладення ресурсів (грошових, часових, освітніх тощо) у розвиток здібностей, знань, здоров'я та професійних якостей людини з метою підвищення її продуктивності, доходів та якості життя [2].

При цьому нормою віддачі від інвестицій у людський капітал є монетарний ефект, який індивід отримує від зусиль з генерування якісного людського капіталу [4]. Перші теоретичні моделі та дослідження інвестування в людський капітал здійснювалися економістами, або соціологами із сильною

економічною орієнтацією (Г. Беккер), і фокусувалися здебільшого на побудові надійних і валідних методик оцінки норми віддачі, а також надання монетарної форми немонетарним явищам для спрощення аналізу [5]. Ці дослідження, які відбувалися здебільшого у контексті теорії раціонального вибору, заклали важливий фундамент, однак наразі намітилася тенденція, що досить часто люди обирають стратегії, в основі яких лежить нераціональний вибір.

Досвід емпіричних досліджень норми віддачі від інвестицій в людський капітал в Україні, дозволив виявити закономірності, які обумовлені проживанням у поселеннях з різним рівнем урбанізації, гендерним розривом, рівнем здобутої освіти [4].

До основних форм інвестицій у людський капітал у сучасних умовах відносять [2]:

1) інвестиції в систему «Освіта та навчання»: формальна освіта (школа, університет, курси); неформальне навчання (майстер-класи, тренінги, самоосвіта); професійна підготовка та підвищення кваліфікації.

2) інвестиції в систему «Охорона здоров'я»: профілактика захворювань, медичні огляди; здорове харчування, спорт, відпочинок;
- психологічне благополуччя.

3) інвестиції в систему «Мобільність і адаптація»: міграція для кращих умов праці чи навчання; вивчення іноземних мов; розвиток соціальних навичок (комунікабельність, лідерство).

4) інвестиції в систему «Досвід і практика»: стажування, волонтерство, робота за спеціальністю; участь у дослідницьких або інноваційних проєктах.

Відповідно вказані напрями інвестування важливі для розвитку людського капіталу з метою зростання продуктивності його використання:

- підвищення заробітної плати – кваліфіковані фахівці отримують більше можливостей для розвитку людського капіталу;

- економічного зростання – інвестиції в людей стимулюють розвиток країни;

- підтримки конкурентоспроможності – освічені та здорові люди краще

адаптуються до змін;

- соціального розвитку – це зменшення нерівності, покращення якості життя.

Отже, у сукупності визначені очікувані результати від інвестування у розвиток людського капіталу як пріоритетного чинника соціально-економічного розвитку країни сприятимуть сталому розвитку.

Список використаних джерел:

1. Гальчинський А. Економічна методологія. Логіка оновлення : курс лекцій. Київ: АДЕФ-Україна, 2010. 572 с.
2. Руда М.В., Мазурик М.М. Співпраця України та ЄС у сфері сталого розвитку: огляд перспектив. Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. № 3 (1), 2021. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2021/jun/23805/menedzhment121-206-213.pdf>
3. Ушенко Н.В. Людський капітал: регуляторні механізми відтворення [монографія]. Донецьк: ТОВ «Юго-Восток», 2008. 288 с.
4. Шелухін В.А. Соціологічне оцінювання людського капіталу: навчально-методичний комплекс для студентів 054 «Соціологія». К., КНУіТШ, 2023. 40 с.
5. Becker G.S. Investment in Human Capital: A Theoretical Analysis. *Journal of Political Economy*. Supplement. Oct., 1962. P. 9-49.
6. Human Development Index (HDI). URL: <https://hdr.undp.org/datacenter/human-development-index#/indicies/HDI> (дата звернення: 02.05.2025).